

Thomas Mann

Altetă regală

Traducere din germană de
MIHAI ISBĂȘESCU

HUMANITAS
fiction

Preludiu

Ne aflăm pe strada Albrecht, acea arteră de circulație a reședinței care leagă Piața Albrecht și Palatul Vechi cu Cazarma pușcașilor de gardă, la amiază, într-o zi de lucru, într-un anotimp oarecare. Vremea e potrivit de bună, indiferentă. Nu plouă, dar aerul nu e nici limpede; este cenușiu uniform, obișnuit, nefestiv, iar strada e scăldată într-o lumină mată și searbădă, care exclude orice impresie de mister, orice notă specifică a atmosferei. Circulația este de o intensitate mijlocie, fără multă zarvă și îmbulzeală, pe măsura caracterului nu tocmai activ al orașului. Vagoanele de tramvai circulă lin, trec câteva birje, pe trotuare se mișcă populația, gloată incoloră, trecători, public, lume. Doi ofițeri, cu mâinile în buzunarele oblice ale mantalelor cenușii, se apropie din direcții opuse – un general și un sublocotenent. Generalul vine dinspre palat, sublocotenentul, dinspre cazarmă. Sublocotenentul este foarte tânăr, abia i-au mijit tuleiele, încă pe jumătate copil. Are umerii înguști, părul negru și pomeții lați, așa cum au mulți oameni pe-aici, pe la noi, ochii albaștri privind puțin oboșiți și o față de copil cu o expresie prietenos-reținută. Generalul are păr coliliu și este înalt și corpulent, o apariție deosebit de impunătoare. Sprâncenele îi sunt ca de vată, iar mustața stufoasă acoperă atât gura, cât și bărbia. Merge încet și apăsător, sabia îi zăngăne pe asfalt, panașul îi flutură în vânt și, la fiecare pas, reverele mari și roșii ale mantalei unduiesc încet în sus și în jos. Astfel se îndreaptă unul

spre celălalt. Poate să ducă situația asta la niscaiva încurcături? Imposibil. Oricărui observator îi apare limpede înaintea ochilor desfășurarea firească a unei asemenea întâlniri. Intervine aici raportul dintre bătrân și tânăr, dintre ordin și ascultare, dintre meritele vârstei și noviciatul firav, există aici imensa distanță ierarhică, există instrucțiuni. Ordine firească, urmează-ți cursul! Dar, în loc de toate acestea, ce se întâmplă? În loc de toate acestea se desfășoară următorul spectacol surprinzător, penibil, încântător și anapoda. Dând cu ochii de tânărul sublocotenent, generalul își schimbă atitudinea în mod ciudat. Se reculege și parcă se face mai mic. Își moderează – cum s-ar spune – dintr-o zvâcnire măreția ținutei, pune capăt zgomotului de sabie și, în timp ce figura lui capătă o expresie ursuză și încurcată, se vede limpede că nu se poate hotărî încotro să privească, fapt pe care încearcă să-l ascundă îndreptându-și privirea oblic înainte, pe sub sprâncene, fixând asfaltul. La o privire mai atentă, și tânărul sublocotenent trădează o ușoară sfială, care la el pare dominată, în mai mare măsură decât la bătrânul comandant, de o oarecare grație și disciplină. Încordarea gurii sale se transformă într-un zâmbet deopotrivă de modest și de binevoitor, iar ochii îi alunecă deocamdată pe lângă general, în depărtare, cu un calm liniștit și stăpânit, care are o aparență de naturalețe. Acum au ajuns la trei pași unul de celălalt. Și, în loc de a executa salutul reglementar, sublocotenentul dă capul puțin pe spate, scoate concomitent mâna dreaptă din buzunarul mantalei – dar numai dreapta, ceea ce pare surprinzător – și descrie, cu această dreaptă înmănușată în alb, o ușoară mișcare încurajatoare și afabilă, ce se rezumă la deschiderea degetelor cu palma în sus; iar generalul, care a așteptat acest semn, cu brațele lăsate în jos, duce mâna la cască, se dă deoparte, lasă – cum s-ar spune – trotuarul liber, cu o semiplecăciune, și-l salută pe sublocotenent de jos în sus, cu fața roșie și cu ochii umezi, plini de evlavie. Atunci

sublocotenentul răspunde, cu mâna la șapcă, la salutul superiorului său, răspunde în timp ce o expresie de copilăroasă prietenie îi înflorește pe tot chipul, răspunde – și trece mai departe.

Minune! Fantastică scenă! Trece mai departe! Lumea îl privește, dar el nu se uită la nimeni, cată drept înainte printre oameni, oarecum cu privirea unei doamne care se știe privită. Este salutat: atunci răspunde și el la salut, aproape cordial și, cu toate astea, distant. După cât se vede, nu merge prea bine și ai impresia că nu este tocmai obișnuit să-și folosească picioarele sau că atenția generală îl stânjenește, atât de neregulat și de șovăitor îi e pasul, ba uneori pare chiar a șchiopăta. Un gardian ia poziție de drepți, o doamnă elegantă, care tocmai iese dintr-un magazin, face o reverență, surâzând. Oamenii se întorc după el, arată cu capul spre el, ridică din sprâncene și-i rostesc în surdina numele...

Este Klaus Heinrich, fratele mai tânăr al lui Albrecht al II-lea și cel mai apropiat agnat în succesiunea la tron. Uite-l colo cum merge, încă mai poate fi văzut. Circulă printre oameni, cunoscut și totuși străin, merge prin mulțime și parcă e înconjurat de un gol, își urmează drumul de unul singur și poartă pe umerii săi înguști povara augustității sale.

Stânjeneala

Când vestea că marea ducesă Dorothea a dat naștere, la Grimmburg, pentru a doua oară unui prinț a ajuns în rezidență, prin cele mai felurite mijloace de comunicație ale erei moderne, s-au tras salve de tun. Șaptezeci și două de salve, care au bubuit pe deasupra orașului și țării, trase de către militarii de pe meterezele Citadelei. Îndată după aceea, pentru a nu rămâne mai prejos, au pornit și pompierii cano-nada, din tunurile municipale pentru dat onorur; dar, între diferitele detonații, interveneau pauze lungi, ceea ce a provocat mare hilaritate în rândurile populației.

De pe o colină împădurită, castelul Grimmburg domina pitorescul orașel cu același nume, care-și oglindea acoperișurile înclinate, cenușii, în brațul de fluviu ce curgea pe lângă el și la care puteai ajunge, din capitală, într-o jumătate de oră de mers cu nerentabilul tren local. Castelul semeț, construit odinioară de către margraful Klaus Grimmbart, străbunul stirpei princiare, era așezat acolo, sus: reîntinerit și reparat de mai multe ori în decursul timpului, înzestrat cu confortul vremurilor ce treceau, păstrat în bună stare de locuit și ca loc de baștină a casei domnitoare, cinstit în mod deosebit ca leagăn al dinastiei. Căci legea casei și tradiția cereau ca toți descendenții direcți ai lui Grimmbart, toți copiii familiei domnitoare să fie născuți aici. Această tradiție nu putea fi trecută ușor cu vederea. Țara văzuse suverani cu mintea limpede și dispuși să o conteste, suverani care-și

bătuseră joc de ea și care, cu toate acestea, i se supuseseră ridicând din umeri. Acum era mult prea târziu pentru a se abate de la ea. Rațională și conformă cu spiritul vremii sau nu – de ce să se renunțe, fără a fi nevoie, la o datină memorabilă, care se verificase într-o câtva? Poporul era convins că e ceva în asta. În decursul a cincisprezece generații, doi copii ai domnitorilor de pe tron văzuseră lumina zilei, din pricina unor întâmplări oarecare, în alte castele; amândoi avuseseră un sfârșit nefiresc și nedemn. Dar de la Heinrich Ispășitorul și de la Johann cel Violent, împreună cu gingașele și mândrele lor surori, până la Albrecht, tatăl marelui duce, și până la acesta însuși, toți suveranii țării împreună cu frații și surorile lor fuseseră aduși pe lume aici; iar cu șase ani înainte, Dorothea dăduse viață tot aici primului ei fiu, marele duce moștenitor.

De altfel, castelul de baștină era un loc de refugiu, pe cât de demn, pe atât de pașnic. Pentru răcoarea încăperilor sale, pentru farmecul umbros al împrejurimilor, era preferat, ca reședință de vară, chiar și rigid-agreabilului Hollerbrunn. Urcușul dinspre oraș, acea uliță cam barbar pavată, ce ducea printre niște locuințe sărăcăcioase și un zid în parapet, crăpat, pe sub bolți masive, până la vechea cârciumă și hanul pentru străini de la intrarea în curtea castelului, în mijlocul căreia se afla statuia de piatră a lui Klaus Grimmbart, ziditorul, era pitoresc, fără a fi comod. Dar un parc impunător acoperea coama dealului pe care se afla castelul și ducea, pe drumuri confortabile, în jos, într-un ținut împădurit și ușor ondulat, care oferea nenumărate posibilități de plimbare cu trăsura sau de hoinăreală obișnuită.

În ce privește interiorul castelului, acesta fusese supus ultima oară, încă la începutul domniei lui Johann Albrecht, unor cuprinzătoare reparații și înfrumusețări – cu cheltuieli ce stârniseră multe discuții. Amenajarea încăperilor de locuit fusese completată și renovată într-un spirit cavaleresc

și totodată confortabil, dalele cu stemă din Sala Judecății fuseseră refăcute întru totul după modelul celor vechi. Poleiala de aur a rafinatelor bolți cu arcade încrucișate în diferite variante strălucea înprospătată, toate încăperile fuseseră înzestrate cu parchet, iar atât sala cea mare de banchete, cât și cea mică fuseseră împodobite de mâna de artist a profesorului von Lindemann – un eminent om cu studii academice – cu imense picturi murale, reprezentări din istoria casei domnitoare a țării, executate într-o manieră luminoasă și banală, ce era departe și neștiutoare de dorințele frământate ale școlilor mai noi. Nu lipsea nimic. Întrucât vechile șemineuri și sobe ale castelului, straniu policrome și înălțându-se în terase rotunde până-n tavan, nu prea erau utilizabile, fuseseră instalate sobe cu antracit, pentru a permite șederea și pe timp de iarnă.

Dar, în ziua celor șaptezeci și două de salve, era anotimpul cel mai frumos, primăvară târzie, vară timpurie, început de iunie, a doua zi după Rusalii. Înștiințat telegrafic dis-de-diminează că nașterea începuse spre ziuă, Johann Albrecht sosi la ora opt la Grimmburg, cu nerentabilul tren local, fu primit cu urări de bine de trei-patru personalități oficiale, primarul, judecătorul, pastorul și medicul orașului, și porni imediat cu trăsura spre castel. În suita marelui duce sosiră ministrul de stat baron doctor Knobelsdorff și adjunctul său general, generalul de infanterie contele Schmettern. Puțin mai târziu își făcură apariția la castel vreo doi-trei miniștri, predicatorul curții și președintele consiliului superior al bisericii, D. Wislizenus, câțiva domni cu funcții superioare la curte și un adjutant încă tânăr, căpitanul von Lichterloh. Cu toate că medicul de casă al marelui duce, generalul doctor Eschrich, se afla lângă lăuză, Johann Albrecht avusese capriciul să-l invite a-l însoți la castel și pe tânărul medic local, un oarecare doctor Sammet, care pe deasupra mai era și de origine evreiască. Omul acela modest, muncitor și serios, care avea

de lucru până peste cap și nici nu se așteptase la asemenea onoare, bâlbâise de câteva ori: „Cu multă plăcere... cu mare plăcere...“, ceea ce provocase unele zâmbete.

Marea ducesă folosea ca dormitor „iatacul miresei“, o încăpere pentagonală, foarte pestrîț zugrăvită, care, situată la etajul întâi, oferea prin ferestrele ei solemne o priveliște splendidă peste păduri, peste coline și peste sinuozitățile fluviului și care era împodobită de jur împrejur cu o friză de portrete în formă de medalion, chipuri ale mireselelor princiare ce-și așteptaseră aici, în alte vremuri, stăpânii. Acolo stătea culcată Dorothea: pe după tăblia de la picioare a patului era petrecut un cordon lat și rezistent, de care se ținea ca un copil care se joacă de-a mînat caii, iar trupul ei frumos și planturos se opintea din greu. Doctorița Gnadenbusch, moașa, o femeie blîndă și savantă, cu mâini mici, delicate și cu ochi căprui, ce căpătau, prin lentilele rotunde și groase ale ochelarilor, o strălucire misterioasă, o susținea pe principesă, spunându-i: „Trageți cu putere, trageți cu putere de cordon, Alteță regală... Merge repede... E ușor de tot... A doua oară... nu mai contează... Binevoii să depărtați genunchii... și bărbia mereu în piept...“

O îngrijitoare, îmbrăcată ca și ea în alb, dădea de asemenea o mână de ajutor și, în pauze, umbla primprejur, cu pași mari, ducând recipiente și feșe. Medicul de casă, un om încrunțat, cu barbă neagră-căruntă, a cărui pleoapă stîngă părea paralizată, supraveghea nașterea. Purta un halat de operații peste uniforma sa de general doctor. Din când în când își făcea apariția în iatac, pentru a se informa de progresul nașterii, guvernanta-șefă și confidenta Dorotheei, baroneasa von Schulenburg-Tressen, o femeie corpulentă și astmatică, cu un aspect indiscutabil mic-burghez, care însă obișnuia să dezvăluie, la balurile palatului, un pogon de decolteu. Săruta mîna stăpânei și se întorcea îndărăt într-o odăiță retrasă, unde făceau conversație câteva doamne costelive,

care aveau în grijă cheile, împreună cu cameristul de serviciu al mării ducese, un anume conte Windisch. Doctorul Sammet, care îmbrăcase halatul de olandă peste frac, ca pe un domino, aștepta lângă lavoar într-o atitudine modestă și atentă.

Johann Albrecht își petrecea timpul într-o încăpere boltită ce invita la muncă și contemplare, separată de „iatacul miresei“ doar prin așa-numitul „cabinet de frezat“ și printr-o cameră de trecere. Purta denumirea de „bibliotecă“, având în vedere mai multe manuscrise in-folio care erau rezemate oblic în imensul dulap și care conțineau istoricul castelului. Încăperea era mobilată ca birou. Bordura pereților era ornamentată cu globuri. Prin fereastra ogivală, deschisă, sufla vântul puternic al înălțimilor. Marele duce ceruse să i se servească ceaiul, și camerierul Prah! în persoană adusese serviciul; dar acesta rămăsese uitat pe tăblia birouașului, iar Johann Albrecht umbra dintr-un colț într-altul, într-o stare de neliniște, de neplăcută încordare. Pașii îi erau însoțiți de neconținutul scârțâit al cizmelor de lac. Adjutantul suveranului, căpitanul von Lichterloh, trăgea cu urechea, plictisindu-se în camera de trecere, aproape goală.

Miniștrii, generalul-adjutant, predicatorul curții și cei cu rang la curte, vreo nouă sau zece domni, așteptau în sălile de reprezentare de la mezanin. Colindau prin sala mare și cea mică de banchete, unde, printre tablourile lui Lindemann, erau atârinate drapelul și arme; se rezemau de coloanele fusi-forme care se desfășurau deasupra lor în bolți policrome; se opreau în fața ferestrelor înguste și înalte până-n tavan și priveau, prin ochiurile prinse în rame de plumb, în jos, peste fluviu și orașel; se așezau pe lavițele de piatră ce se-ntindeau de-a lungul pereților sau în jilțurile din fața șemineurilor, ale căror acoperișuri gotice erau susținute de niște mici ștengari de piatră, plutind în aer gârboviți și caricaturali. Ziua senină făcea să sclipească fireturile ce aveau uniforme,

stelele ordinelor de pe piepții umflați cu vată, latele lampasuri de aur de la pantalonii demnitarilor.

Conversația mergea greu. Neconținut se ridicau tricornuri sau mâini înmănușate în alb în dreptul gurilor ce căscau spasmodic. Aproape toți domnii aveau lacrimi în ochi. Cei mai mulți dintre ei nu avuseseră timp să ia micul dejun. Câțiva își găseau o distracție în a supune unei cercetări minuțioase trusa de instrumente și recipientul sferic de cloroform, învelit în piele, pe care generalul doctor Eschrich le depusese acolo pentru orice eventualitate. După ce povesti mai multe istorioare în felul său sacadat și flecar, prim-mareșalul curții *von Bühl zu Bühl* – un om voinic cu mișcări fandosite, cu o meșă falsă, castanie, cu țvicăr de aur și unghii lungi și galbene – se instalează într-un fotoliu și făcu uz de darul său de a dormi cu ochi deschiși –, adică de a pierde conștiința timpului și spațiului, ținând privirea fixă și păstrând ținuta cea mai demnă, și fără a aduce nici cea mai mică ofensă demnității locului.

Doctorul von Schröder, ministrul finanțelor și al agriculturii, purta în ziua aceea o discuție cu ministrul de stat doctorul Knobelsdorff, ministrul de interne, de externe și al Casei Marelui Duce. Era o conversație incoerentă, care începuse cu considerații de artă, trecuse la chestiuni financiare și economice, pomenise, în sens relativ defavorabil, pe un înalt funcționar al curții și se preocupă mai apoi și de persoana stăpânilor supremi. Ea începuse când domnii, ținându-și pălăriile cu mâna la spate, stăteau în fața unui tablou din marea sală de banchete și gândeau amândoi, de fapt, mai multe decât rosteau. Ministrul de finanțe spuse:

— Și asta? Asta ce-i? Ce înfățișează? Excelența Voastră sunteți atât de informat...

— Superficial. Reprezintă investirea ca vasali a doi principii tineri ai casei de către unchiul lor, împăratul roman. Excelența Voastră îi vede colo pe cei doi tineri domni

Cuprins

Preludiu	5
Stânjeneala	8
Țara	33
Cizmarul Hinnerke	46
Doctorul Überbein	74
Albrecht al II-lea	122
Înalta profesie	160
Imma	183
Împlinirea	291
Tufa de trandafiri	359